שֶׁלֹּא רָאָה שָׁעָה אַחַת בְּכִשְׁרוּתוֹ – לא היתה בימי חייו שעה אחת שהיה ראוי להוליד, כלומר שלקה כבר במעי אמו. שואלת הגמרא: מְנָא יָדְעִינַן – מנין נדע שלקה במעי אמו. משיבה הגמרא: אָמַר אַבַּיֵי, כָּל הַמַּטִּיל מַיִם וְאֵינוֹ עוֹשֶׂה כִּיפָּה – שכשהוא מטיל מים הקילוח אינו הולך למרחוק בצורת כיפה, אדם זה ודאי כבר היה סריס במעי אמו.

הגמרא מבארת מה גורם לאדם להיות סריס חמה. שואלת הגמרא: מַאי חֲוָאי – ממה נגרמה סריסות זו. משיבה הגמרא: דְּאָפְיָה אִימֵּיהּ – בעודו עובר אפתה אמו לחם בתנור בְּטֵיהֲרָא – בשעת הצהרים, וְשָׁתֵי – ושתתה שֵׁיכְרָא סַרְקָא – שכר מזוג, ומחמת השכר וחום היום וחום התנור הסתרס העובר. אָמַר רַב יוֹסֵף אחר ששמע דברי אביי, חַיְינוּ דְּשָׁמַעְנָא לְאַמַּי – זה מה ששמעתי מרב אמי דְּאָמַר כָּל שְׁמִמְעֵי אִמּוֹ לְקוּי הוא סריס חמה, וְלֹא יָדְעָנָא מַאי נִיהוּ – מה גורם לעובר להסתרס, עד ששמעתי זאת מאביי.

מקשה הגמרא: וְלִיחוּשׁ שֶׁמָּא הִכְרִיא בֵּינָתַיִם, כלומר אף אם ראינו שאינו עושה כיפה משעה שנולד, וגם עתה קודם שמת היה במצב זה, מכל מקום יש לחשוש שמא הבריא בינתיים והיתה לו שעת הכושר, ומספק יש להצריך לה חליצה. מתרצת הגמרא: בֵּינְתַיִם דְּתָחֲלָתוֹ – משעת לידתו וְסוֹפוֹ – בשעת מיתתו הוא לָקוּי, לֹא חַיְישִׁינַן שבינתיים הבריא.

מקשה הגמרא: מַתִּיב רַב מָרִי, שנינו במשנה (בכורות לח:) העוסקת בענייני מומים בבכור בהמה טהורה, רַבִּי חֲנִינָא בֶּן אַנְטִיגְנוֹס אוֹמֵר, בּוֹרְקִין אוֹתוֹ שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בְּתוֹךְ שְׁמוֹנִים יוֹם, כלומר, בכור שיש לו חולי הנקרא חוורור והיינו כמין טיפות לבנות בעין במשך שמונים יום, הרי זה מום קבוע ומותר לכהן לשוחטו ולאוכלו בכל מקום. ואין צורך לבודקו בכל יום משמונים הימים, אלא די בשלש פעמים, אחת בתחילת השמונים, אחת באמצעם, ואחת בסופם, ודי בזה לקבוע שהמום שהה בעינו שמונים יום. וקשה, שמשמע שאם לא נבדק באמצע הזמן, אף שנבדק בתחילה ובסוף ונמצא לקוי, מכל מקום חוששים שמא הבריא בינתיים ואינו מום קבוע, ואם כן מדוע בסריס חמה אין חוששים לזה.

מתרצת הגמרא: לְחַד אָבָּר – כשהפגם הוא רק באבר אחד, כגון בעין, חַיְישִׁינַן – חוששים שמא נתרפא וחזר ונפגם, ולכן יש לבדוק גם באמצע השמונים יום. אבל לְכוּלֵּיהּ גּוּפָא – סריס שהפגם הוא מחמת חולי של כל הגוף, לֹא חַיְישִׁינַן שנתרפא וחזר ונסתרס.

שנינו במשנה: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, לֹא כִּי וכו' אלא סריס חמה חולץ וחולצין לאשתו מפני שיש לו רפואה. הגמרא דנה בשיטת רבי אליעזר שסריס אדם אינו חולץ וסריס חמה חולץ. מקשה הגמרא: וְרַמִּינְהוּ, שנינו במשנה (נדה מז:) העוסקת בענין חליצה ויבום בסריס מלידה [סריס חמה], בֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְלֹא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת שהם סימני גדלות, ונפלה לפניו אשת אחיו ליבום ובית דין מצריכים אותו לחלוץ לה או לייבמה, יָבִיאוּ קרובי היבמה רְאָיָה שֶׁהוּא בֶּן עֶשְׂרִים שנה, וְהוּא הָפָרִים – ויוכיחו שנולדו בו סימני סריס המבוארים להלן (ע"ב), ואז לֹא חוֹלֵץ וְלֹא מְיַבֵּם, משום שאינו נחשב לסריס אלא אם כן הוא בן עשרים ולא הביא שתי שערות, וגם נולדו בו סימני סריס. וכן בַּת עֶשְׂרִים שנה וְלֹא הֵבִיאָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת שהם סימני גדלות, ומת בעלה בלא בנים, ובית דין מצריכים אותה להתייבם או לחלוץ, יָבִיאוּ קרובי היבמה רְאָיָה שֶׁהִיא בַּת עֶשְׂרִים שנה, וְהִיא הָאֵילוֹנִית – ויוכיחו שנולדו בה סימני אילונית, ואז לֹא חוֹלֶצֶת וְלֹא מְתַיַּבֶּמֶת, דִּבְרֵי בֵּית הִלֵּל. וּבֵית שַׁמַּאי אוֹמְרִים זֶה וְזֶה – בין זכר ובין נקבה, שהם בְּנֵי שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שנה ולא הביאו שערות, אם יש בהם סימני סריס ואילונית נפטרים מיבום וחליצה. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, הַזָּכָר כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל, שהזמן הקובע שהוא סריס הוא בגיל עשרים שנה, וּנְקֵבָה כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי, שהזמן הקובע שהיא אילונית הוא בגיל שמונה עשרה. והטעם שהנקבה מקדימה את הזכר בשנתיים, מִפְּנֵי שֶׁהָאִשָּׁה מְמַהֶרֶת לָבֹא – לגדל שערות לִפְנֵי הָאִישׁ. הגמרא סברה שבדומה לבית שמאי ובית הלל, גם רבי אליעזר מדבר מעניני חליצה ויבום, והיינו שהסריס חמה נפטר מחליצה בגיל עשרים והנקבה בגיל שמונה עשרה. ומוכח מהמשנה בנדה שרבי אליעזר סובר שסריס חמה אינו חולץ ואינו מייבם. וזה סותר למה שאמר במשנתנו שחולץ משום שיש לו רפואה.

מתרצת הגמרא: אָמַר רַמֵּי בַּר דִּיקוּלֵי אָמַר שְׁמוּאֵל, חָזַר בּוֹ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מדבריו באחת המשניות. מסתפקת הגמרא: אִיבַּעְיָא לְהוּ, מַהֵי חֲדַר בֵּיהּ – מאיזו משנה חזר בו. הגמרא פושטת את הספק מברייתא: תָּא שְׁמַע, דְּתַנְיָא, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, סָרִים חַמָּה חוֹלֵץ וְחוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ, לפי שיש לו רפואה, שֶׁכֵּן מצאנו בְּמִינָן – במיני סריס זה, שמְּתַרְפְּאִין בְּאַלַּכְסַנְדְּרִיָא שֶׁל מִצְרַיִם. וכיון שמצינו בשני מקומות, במשנתנו ובברייתא שרבי אליעזר סובר שסריס חמה חולץ, מסתבר שזו היא מסקנתו, וחזר בו מדבריו במסכת נדה שסריס חמה אינו חולץ.

הגמרא מביאה תירוץ נוסף: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, לְעוֹלָם לֹא חָזַר בֵּיהּ – לא חזר בו רבי אליעזר מדבריו משום שמתחילה היתה שיטתו שסריס חמה חולץ, וְכִי תְּנַן הָהֵיא לְעוֹנָשִׁין – ומה שקבע רבי אליעזר שבגיל עשרים נקבע לזכר שהוא סריס, ובגיל שמונה עשרה נקבע לנקבה שהיא אילונית, אין כוונתו לענייני חליצה ויבום שדנו בהם בית הלל ובית שמאי, אלא לענייני עונשים. והיינו שבזכר הזמן שבו נקבע שהוא סריס מחמת שלא הביא שתי שערות, הוא גיל עשרים, ובנקבה הזמן שבו ניתן לקבוע שהיא אילונית הוא גיל שמונה עשרה. ולכן, עד גיל זה הם נחשבים לקטנים אפילו כבר הוברו סימני סריס בזכר וסימני אילונית בנקבה ואינם חייבים בעונשים על העבירות שהם עושים. ומגיל זה ואילך אף אם הביאו שתי שערות לאחר שהביאו סימני סריס, הם נחשבים לגדולים וחייבים בעונשים הכתובים בתורה על העבירות שהם עושים.

הגמרא דנה בבן עשרים שנקבע שהוא סריס ובת שמונה עשרה שנקבע שהיא אילונית, האם נחשבים כגדולים למפרע מגיל שלש עשרה לזכר ושתים עשרה לנקבה: אֵיתֵּמַר, אָכַל [–אכלה] חֵלֶב מִבֶּן [–מבת] שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שנה [וְיוֹם אֶחָד] עַד בֶּן [–בת] שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שנה, וְנוֹלְדוּ בּוֹ [–בה] סִימָנֵי סָרִים [–אילונית], וּלְאַחַר מִכָּאן הֵבִיא [–הביאה] שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, רַב אָמַר, נַעֲשָׂה סָרִים [–נעשית אילונית] לְמַפְרֵעַ, כלומר הבאת שערות לאחר שמלאו לה שמונה עשרה שנים אינה כלום, והתברר למפרע שכאשר מלאו לה שתים עשרה שנים נעשתה גדולה, והסיבה שלא הביאה אז שערות, מפני שהיא אילונית, ולכן היא לוקה על אכילת החלב קודם שמלאו לה שמונה עשרה. וּשְׁמוּאֵל אָמַר קָטָן הָיָה [–קטנה היתה] בְּאוֹתָהּ שָׁעָה של אכילת החלב, ואינה נעשית גדולה אלא כשימלאו לה שמונה עשרה שנים, ואינה לוקה על אכילת החלב שקדם לזמן זה.

מקשה הגמרא: מַתְקִיף לָהּ [–הקשה על זה] רַב יוֹסֵף, לְרַב שאמר שהאילונית נעשית גדולה למפרע משעה שמלאו לה שתים עשרה שנה ויום אחד, אֲיָלוֹנִית לְרַבִּי מֵאִיר יְהֵא לָהּ קִנְּמוֹן, כלומר, מבואר בברייתא בכתובות (לה:) שהאונס והמפתה אילונית, אינו חייב לשלם את הקנס המפורש בתורה לאונס ומפתה נערה, ואמרו שם (לו.) שברייתא זו שנויה בשיטת רבי מאיר הסובר שהאונס והמפתה את הקטנה פטור, והואיל ולאילונית אין שתי שערות הרי היא קטנה עד שימלאו לה עשרים שנה. וקשה שלרב הסובר שאילונית נעשית למפרע גדולה מיום שמלאו לה שתים עשרה, הרי גם הוברר למפרע שבמשך ששת החודשים שאחר כך היתה דינה כנערה, ואם כן אם נאנסה או נתפתתה בזמן זה יהא לה קנס. מתרצת הגמרא: אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לרב יוסף, אילונית מַקַּטְנוּתָהּ יָצְתָה לְבֶגֶר, כלומר, אין לה כלל תקופה של נערות בין הקטנות לבגרות, אלא מיום שמלאו לה שתים עשרה שנים נעשית מיד בוגרת, ולבוגרת אין קנס.

רב יוסף הסכים לתשובת אביי וְאָמַר לֵיהּ, הלואי שכָּל כִּי הָנֵי מִילֵּי מְעַלְיָיתָא – כל הדברים המעולים כמו אלה שאמרת, יְתֵאמְרוּ מַשְׁמָאי – ייאמרו בבית המדרש בשמי, שהרי כך שנינו בברייתא,

המשך בעמוד עט

דְּתַנְיָא, אֵין הַסָּרִיס נִידּוֹן כְּבֶן סוֹרֵר וּמוֹרֶה, לְפִי שֶׁאֵין בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה נִידּוֹן אֶלָּא בַּהַתַּמָּת [–בהקפת] וְקֶן הַתַּחְתּוֹן, וסריס שאין לו הקפת זקן התחתון, אינו נעשה בן סורר ומורה. וְאֵין אֵילוֹנִית שזינתה בהיותה ארוסה בתוך ימי נערותה, שהם ששה חדשים לאחר שמלאו לה שתים עשרה שנים, נִידּוֹנִית כְּשאר נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה בסקילה אלא בחנק. והטעם מפני שֶׁהאילונית מַקְטֶנְתְּהּ יָצְתָה לְבֶגֶר, ואין לה תקופת נערות בין הקטנות לבגרות. והרי מפורש בברייתא כדברי אביי, שאין לאילונית תקופת נערות.

הגמרא מבארת מאיזה גיל מתחשבים בסימני סריס ואילונית, ונולד לשמנה חדשים: אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, מי שיש לו סִימָנֵי סָרִיס, וּמִי שיש לה סימני אֵילוֹנִית, וּבֶן שְׁמֹנָה – תינוק שנולד בחודש השמיני להריון, וניכר שנגמר גידולו, כגון ששערו וצפרניו גמורים אֵין עוֹשִׂין בָּהֶן מַעֲשֶׂה עַד שֶׁיִּהוּ בֶּן עֶשְׂרִים, כלומר סימני סריס בזכר וסימני אילונית בנקבה שנולדו בהם קודם שמלאו להם עשרים שנה, אין בהם כדי לקבוע שהזכר הוא סריס ויחשב בגדול משנתו השלש עשרה, והנקבה אילונית ותחשב בגדולה משנתה השתים עשרה, עד שיהיו בני עשרים, ורק אז נחשבים למפרע גדולים. וכן הנולד בחודש השמיני, אף שנגמרו שערו וצפרניו, אינו יוצא מתורת ספק נפל להתאבל עליו ולפטור את אמו מחליצה, עד שימלאו לו עשרים שנה.

מקשה הגמרא על חידושו של רבי אבהו: וּבֶן שְׁמֹנָה מִי חָיֵי – האם הנולד בחודש השמיני יכול לחיות עד גיל עשרים, וְהָתַנְיָא בברייתא, בֶּן שְׁמֹנָה חֲרֵי הוּא מוקצה כְּמוֹ אֶבֶן וְאָסוּר לְטַלְטְלוֹ בשבת, לפי שבודאי לא יוכל להמשיך לחיות, ולכך גם בעודו חי דינו כמת, אֲבָל אִמּוֹ שׂוֹחָה עָלָיו – מתכופפת אליו וּמְנַקְּתוֹ

מַפְּנֵי הַסַּכָּנָה של התינוק, וסכנת האם שלא ירבה חלב בדדיה ותסתכן, ואין חוששים שמא תטלטל אותו האם. ומכך שאסרו לטלטלו מוכח שמניחים שודאי ימות בתוך זמן קצר, ולכן קשה על רבי אבהו שאמר שבן שמונה שהגיע לשנתו העשרים נחשב לבר קיימא.

מתרצת הגמרא: הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן – באיזה אופן דיבר רבי אבהו, כְּשֶׁנִּמְרוּ סִימָנָיו של הבן שמונה, וניכר שהוא בריא ויוכל לחיות, ועליו אמר רבי אבהו שמכל מקום אינו מוחזק לבר קיימא ודאי עד שיהיה בן עשרים שנה. אבל מה ששנינו בברייתא שהוא כאבן לפי שאינו ראוי לחיות, מדובר בבן שמונה שלא נגמרו סימניו.

הגמרא מביאה ראיה לתירוצה מברייתא: דְּתַנְיָא, אֵיזֶהוּ בֶּן שְׁמֹנֶה שדינו כנפל, כָּל שֶׁלֹּא כָּלוּ לוֹ חֳדָשָׁיו – שלא שהה במעי אמו תשעה חדשים, אלא נולד בחודש השמיני לעיבורו, אף ששערו וצפרניו גמורים. רַבִּי אוֹמֵר, הסִּימָנִין הם אלה שמּוֹכִיחִין עָלָיו שאינו בר קיימא [ולא מה שלא שהה במעי אמו תשעה חדשים], והיינו שֶׁנִּמְרוּ וְצִפָּרְנָיו שֶׁלֹּא נִמְרוּ. מדייקת הגמרא: מַעֲמָא דְּלֹא נִמְרוּ שערו וצפרניו לכן הוא אינו בר קיימא, הָא אם נִמְרוּ שערו וצפרניו, אֲמַרְתֶּן – אומרים אנו הַאי בַּר שִׁבְעָה הוּא וְאִישְׁתַּהוֵי הוּא דְּאִישְׁתַּהֵי – ולד זה נגמרה יצירתו בחודש השביעי, אלא שהוא השתהה במעי אמו לאחר גמר יצירתו ונולד בחודש השמיני. וחידש רבי אבהו שאף לדעת רבי מי שיש בו סימנין אינו ודאי בר קיימא עד שימלאו לו עשרים שנה.

מקשה הגמרא: אֶלָּא הָא דְּעָבֵד – מה שהורה רָבָא תּוֹסָפְאָה עוּבְּרָא – הלכה למעשה, בְּאִשָּׁה שֶׁהָלַךְ בַּעֲלָהּ לִמְדִינַת הַיָּם, וְאִישְׁתַּהֵי – והתעכב הבעל ולא חזר עַד תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא – עד שעברו שנים עשר חדשי שנה, ובסוף השנה ילדה האשה, וְאִבְּשְׁרֵיהּ – והבשיר רבא את הולד מחשש ממזרות. וטעמו שאף שמאז שבעלה עזבה עברה שנה שלימה אין חוששים שמא נתעברה מאיש אחר שבא עליה, אלא אנו תולים שהולד השתהה במעי אמו שלשה חדשים נוספים. מסיימת הגמרא את הקושיא: כְּמַאן – כשיטת איזה תנא פסק רבא את דינו, כְּרַבִּי דְּאָמַר מְשַׁתֶּהֶא – האם לא כשיטת רבי הסובר שבן שמונה שנגמרו שערו וצפרניו הוא בר קיימא, לפי שיש להניח שנגמרה יצירתו בחודש השביעי והשתהה במעי אמו חודש נוסף, וכך השתהה גם בן תשעה זה, חדשים נוספים. ועל אף שחכמים חולקים על רבי וסוברים שבן שמונה אינו בר קיימא אפילו נגמרו שערו וצפרניו, ואין אומרים שהשתהה במעי אמו חודש נוסף, ואיך פסק רבא כדעת יחיד.

מתרצת הגמרא: כֵּיוָן דְּאִיכָּא – שיש תנא נוסף, והוא רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל דְּאָמַר מְשַׁתֶּהֶא – שגם הוא סובר שולד עלול להשתהות במעי אמו, נמצא שרבא תוספאה כְּרַבִּים עָבֵד [–הורה] ולא כדעת יחיד. דְּתַנְיָא, רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, כָּל ולד, אפילו בן שמונה, שֶׁשָּׁהָה לאחר לידתו שְׁלֹשִׁים יוֹם ונשאר חי, בְּאָדָם – אם הוא ולד אדם אֵינוֹ נֶפֶל, משום שנפל אינו חי יותר משלושים יום, ומניחים שנגמרה יצירתו בחודש השביעי והוא השתהה במעי אמו חודש נוסף.

הגמרא מביאה ברייתא המבארת מה הם סימני סריס ואילונית: תָּנוּ רַבָּנָן, אֵיזֶהוּ סָרִיס חַמָּה, כָּל שֶׁהוּא בֶּן עֶשְׂרִים שנה וְלֹא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, וַאֲפִילּוּ הֵבִיא שתי שערות לְאַחַר מִכָּאן, חֲרֵי הוּא כְּאֵילוֹנִית לְכָל דְּבָרֶיהָ, אם יש לה סימני אילונית. וְאֵלּוּ הֵן סִימָנֶיהָ של אילונית, כָּל שֶׁאֵין לָהּ דַּדִּים, וּמִתְקַשָּׁה בְּשָׁעַת תַּשְׁמִישׁ – שהתשמיש קשה לה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר סימן נוסף, כָּל שֶׁאֵין לָהּ שִׁיפּוּלֵי מֵעַיִם – כמין כף הבולט למעלה ממקום הערוה בְּנָשִׁים. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר סימן נוסף, כָּל שֶׁקּוֹלָהּ עָבֶה כזכר, וְאֵינָהּ נִיכֶּרֶת בֵּין אִשָּׁה לְאִישׁ – שהשומעים את קולו אינם מבחינים שזהו קול של איש ולא של אשה.

וְאֵיזוֹ הִיא אֵילוֹנִית, כָּל שֶׁהֵיא בַּת עֶשְׂרִים וְלֹא הֵבִיאָה שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת, וַאֲפִילּוּ אם הֵבִיאָה שתי שערות לְאַחַר מִכָּאן, חֲרֵי הִיא כְּאֵילוֹנִית לְכָל דְּבָרֶיהָ, אם יש לה סימני אילונית. וְאֵלּוּ הֵן סִימָנֶיהָ של אילונית, כָּל שֶׁאֵין לָהּ דַּדִּים, וּמִתְקַשָּׁה בְּשָׁעַת תַּשְׁמִישׁ – שהתשמיש קשה לה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר סימן נוסף, כָּל שֶׁאֵין לָהּ שִׁיפּוּלֵי מֵעַיִם – כמין כף הבולט למעלה ממקום הערוה בְּנָשִׁים. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר סימן נוסף, כָּל שֶׁקּוֹלָהּ עָבֶה כזכר, וְאֵינָהּ נִיכֶּרֶת בֵּין אִשָּׁה לְאִישׁ – שהשומעים את קולה אינם מבחינים שזהו קולה של אשה ולא של איש.

הגמרא דנה האם צריך את כל הסימנים כדי להחשיב אדם לסריס, או שמא די באחד מהם: אִיתְּמַר, סִימָנֵי סָרִיס, רַב הוּנָא אָמַר, עַד שֶׁיִּהוּ בו כּוּלָּם – כל הסימנים המנויים בברייתא. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, אֲפִילּוּ בְּסִימָן אֶחָד מֵהֶן נקבע שהוא סריס. מבארת הגמרא את מחלוקתם: הָכָא דְּהֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת בְּזָקֵן כּוּלֵי עָלְמָא לֹא פְּלִיגִי, דְּאינו נחשב סריס עַד שֶׁיִּהוּ בו כּוּלָּן [–כל הסימנים]. כִּי פְּלִיגִי, בְּשֶׁלֹּא הֵבִיא שתי שערות בזקן, רב הונא סובר שצריך את כל הסימנים כדי לקבוע שהוא סריס, ורבי יוחנן סובר שדי בסימן אחד.

שואלת הגמרא: אֶלָּא הָא דְּאָמַר לְהוּ רַבָּה בַּר אֲבוּהּ לְרַבָּנַן, עַיְּינוּ בֵּיהּ – בדקו בו בְּרַב נַחְמָן שהיו לו כמה סימני סריס, אִי בְּשָׁרוּ מַעֲלָה הֶבֶל בשרוחץ בימות הגשמים, אִיתֵיב לֵיהּ בְּרַת – אתן לו את בתי לאשה, לפי שבזה נתברר שאינו סריס, ומוכח שצריך את כל הסימנים כדי לקבוע שהוא סריס. מבררת הגמרא: כְּמַאן – הוראה זו כדעת מי היא, האם כְּרַב הוּנָא הסובר שאם חסר אחד מהסימנים אינו סריס. משיבה הגמרא: לֹא, דברים מתפרשים גם כדעת רבי יוחנן שדי בסימן אחד, ומה שהצריך רבה בר אבוה את כל הסימנים, משום שרַב נַחְמָן סְיֵיבֵי דְּיָקָא [–יתידות בזקן] הַוְיָא לֵיהּ – היו לו שערות בודדות בזקן, וכבר נתבאר שבאופן זה גם רבי יוחנן מודה שאינו מוחזק לסריס כשאין בו את כל הסימנים.

שנינו במשנה: הַסָּרִים לֹא חוֹלֵץ וְלֹא מְיַיבֵּם וְכֵן אֵילוֹנִית וכו' לא חולצת ולא מתייבמת. מדייקת הגמרא: קָתָנֵי סָרִים דּוּמְיָא דְּאֵילוֹנִית – המשנה משווה סריס לאילונית. ויש ללמוד מכך, מָה [–כשם] שאֵילוֹנִית נעשתה כך בִּידֵי שָׁמַיִם, שהרי אין האשה נעשית אילונית בידי אדם, אַף סָרִים מדובר שנעשה סריס בִּידֵי שָׁמַיִם, וּמָתָנָא של המשנה היא כְּרַבִּי עֲקִיבָא, דְּאָמַר שסריס בִּידֵי אָדָם, אֵין – אכן חולץ וחולצים לאשתו, אבל סריס בִּידֵי שָׁמַיִם לֹא חולץ ולא חולצים לאשתו, לפי שלא היתה לו שעת הכושר.

שנינו במשנה: הַסָּרִים שֶׁחָלַץ לְיִבְמָתוֹ לֹא פָסְלָהּ כו' לכהונה, אולם אם בא עליה פסלה לכהונה, מפני שהיא בעילת זנות, האסורה עליו באיסור כרת של אשת אח שלא במקום מצוה. מדייקת הגמרא: מַעֲמָא דְּבַעְלָהּ הוּא – משמע שדוקא אם היבם הסריס בא על היבמה פסלה בביאתו, הָא אדם אַחֵר שבא עליה לֹא פסלה, אף שגם ביאה זו אסורה באיסור לאו של יבמה לשוק, שהרי היא עדיין זקוקה ליבום על ידי אחד משאר האחים שאינם סריסים, קצת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים שקיים סימן נוסף, כָּל הַמַּטִּיל מַיִם וְאֵין עוֹשֶׂה כִּיפָּה – בשעה שמטיל מי רגלים, אין הקילוח הולך למרחוק בכיפה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים סימן נוסף, כָּל שֶׁשִּׁכְבַת זֶרַע דּוֹחָה – צלולה כמים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים סימן נוסף, כָּל שֶׁאֵין מֵימֵי רַגְלָיו מַחֲמִיצִין – מסריחים כששוהים בכלי. אֲחֵרִים אוֹמְרִים סימן נוסף, כָּל שֶׁרוֹחֵץ גופו בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים וְאֵין בְּשָׂרוֹ מַעֲלֶה הֶבֶל – אדים. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר סימן נוסף, כָּל שֶׁקּוֹלוֹ לָקוּי [–דק], וְאֵין נִיכָּר בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה – שהשומעים את קולו אינם מבחינים שזהו קול של איש ולא של אשה.